

HALLGATÓK A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉSBEN¹

BEVEZETÉS, PROBLÉMAFELVETÉS

A felsőfokú szakképzés (FSZ) az 1998/99-es tanévben indult először, majd egyre inkább teret nyert, s ma már az ide kerülő tanulók és hallgatók a felsőoktatási hallgatók létszámához képest tekintélyes arányt, mintegy 13-14%-ot képviselnek, míg 2000-ben ez a szám csupán 2% volt. A tényerés ellenére ez az arány még mindig jóval kisebb, mint amekkorára a kormányzat lehetőséget biztosít az államilag támogatott felsőoktatási beiskolázási keretszámok révén. Ez azonban érdemben nem csökkenti az alábbi tényszerűen bizonyítható eredményeket:

- dinamikus létszámnövekedés az FSZ diákoknál és a regisztrált intézményeknél (felsőoktatási, szakképzési),
- tartalmas és eredményes együttműködés az intézmények között (a „Híd-szerp” megvalósítása),
- teljes körű és stabil jogi szabályozás,
- szakmai érdekvédelem és folyamatos kommunikációs fórumok biztosítása,
- szakmai innovációk megvalósulása.²

A felsőfokú szakképzés – a fenti eredmények ellenére – nem tudja teljes mértékben betölteni a neki szánt szerepet. Az eddigi néhány – 2001-ben és 2003-ban végzett – korai vizsgálat arra utal, hogy egyaránt felvethetők a képzés tartalmára, módszereire vonatkozó kérdések, valamint a munkaerőpiac igényeihez történő illeszkedéssel kapcsolatos problémák. (Sajnos az utóbbi években nem történt ebben a témában olyan átfogó kutatás, amely választ adhatna a felmerülő kérdésekre.)

- 1 Empirikus vizsgálat a felsőfokú szakképzésben résztvevő hallgatók helyzetéről, a képzéshez való viszonyukról, kompetenciáiról. A kutatás az „Adekvát kompetencia fejlesztési kutatás a felsőfokú szakképzés gyengeségeinek és erősségeinek feltárására. Alkalmazható adatgyűjtési és oktatási módszer kidolgozása” című projekt keretében valósult meg. (SZFK/11/2008)
- 2 Dr. Sediviné Balassi Ildikó: A felsőfokú szakképzés tíz éve, AIFSZ Kollégium Egyesület, Budapest, 2008.

A felsőfokú szakképzés egy sokat vitatott képzéstípus, azt azonban senki sem kérdőjelezi meg, hogy szükséges. Számadatok bizonyítják, hogy évről évre nő a jelentősége a tömegessé váló felsőoktatásban. A szakközépiskolák részéről innovációt jelent ennek a képzéstípusnak az indítása és folytatása, ugyanakkor a fennmaradásuknak – a tanulólétszám biztosításának – is ez az egyik módja. Adatokkal és tényekkel támasztható alá az is, hogy az iskolai rendszerű felnőttképzésben jelentősen növekedett a felsőfokú szakképzésben résztvevők száma, ugyanakkor az egyes képzések iránti kereslet nagyon eltérő mértékű (mind a diákoké, mind pedig a munkaerőpiacé). Arról sem szabad megfeledkezni, hogy a felsőfokú szakképzés egyes szakmaiban ténylegesen szakképesítést szerzett diákok száma csak az utóbbi néhány évben érte el a munkaerő-piaci észlelhetőség kritikus szintjét, így eddig nem voltak kimutathatóak a tényleges eredmények, vagy kudarcok.

A felsőfokú szakképzésben bizonyítványt szerzők körében erős továbbtanulási motiváció figyelhető meg, és döntő többségük a felsőoktatásban folytatja tanulmányait. Miután a felsőfokú szakképzésbe általában a gyengébb középiskolai teljesítményt nyújtók kerülnek be, ezért a képzés egyfajta felvételi előkészítő szerepét is betölti. A felsőoktatási intézmények tapasztalatai szerint a felsőfokú szakképzésből érkezők általában kiválóan megállják a helyüket az alapképzésben. A felsőfokú szakképzés eredeti céljai között is szerepel, hogy a szakképzés – különösen az egész életen át tartó tanulás szemlélete alapján – ne legyen zsákutca, legyen biztosított a továbbtanulás lehetősége.

„A bolognai folyamathoz történő csatlakozás révén rendkívül jelentős változás történik a magyar felsőoktatás képzési szerkezetében, hiszen egy hosszú évtizedeken keresztül jellemző kontinentális modellt, amely egy duális képzési szerkezetre, az egyetemek és főiskolák kettősségére épült – váltja fel az angolszász, skandináv modellt, amely lineáris, többciklusú képzési szerkezetet jelent. Ennek a rendszernek hangsúlyos elemévé vált a felsőfokú szakképzés. Ma Magyarországon még viszonylag alacsony számban vesznek részt diákok az ilyen típusú képzésben. Ezt bővíteni szeretnénk, hiszen az OECD-országok átlagában a rövid ciklusú képzésekben a diákoknak kb. 20%-a vesz rész átlagosan.”³

A Dunaújvárosi Főiskola nagy hangsúlyt fektet mind az anyaintézményben, mind – a főiskolával kötött együttműködés keretében – a középiskolákban folytatott felsőfokú szakképzések fejlesztésére. Ennek eredményeképpen a főiskola 11 szakképzés indítási engedélyvel rendelkezik, melyek 4 különböző szakmacsoportba sorolhatók. A képzések felölelik a különböző szakmák széles skáláját, ami a szakmacsoportok sokféleségén is látszik. A törvényi előírások megteremtik annak lehetőségét, hogy a felsőfokú szakképzés a főiskola minőségbiztosítása mellett szakközépiskolában, tanuló jogviszonyban is folyjék. Ennek eredményeképpen a Dunaújvárosi Főiskola irányításával, 17 középiskolában, 52 képzésben több mint 1100 diák vesz részt felsőfokú szakképzésben nappali, esti, illetve levelező tagozaton. Ha ehhez hozzászámítjuk az

anyaintézmény szakképzésben résztvevő hallgatóit – akiknek a száma meghaladja a 450-et –, akkor kijelenthetjük, hogy a főiskola ebben a képzésben a felsőoktatási intézmények élvonalához tartozik. A hallgatói létszám folyamatos emelkedése jelzi, hogy ezek a képzések egyre népszerűbbek a hallgatók körében.⁴

A KUTATÁS

A KUTATÁS CÉLJA

A kutatás célja, hogy bemutassa a felsőfokú szakképzésben részt vevő és részt vett hallgatók társadalmi háttérét, a képzéshez való viszonyukat, valamint választ adjon arra a fontos kutatási kérdésünkre, hogy ha van, akkor mi a létjogosultsága a jelenlegi felsőfokú szakképzésnek, hogyan viszonyulnak a felsőoktatási intézményekben tanult és tanuló hallgatók a szakjukhoz, a képzésükhöz, s általában a felsőfokú szakképzéshez.

A kutatás a Dunaújvárosi Főiskola hat felsőfokú szakképzési szakán (médiatechnológus, általános rendszergazda, idegenforgalmi szakmenedzser, logisztikai menedzserasszisztens, műszaki informatikai mérnökasszisztens, intézményi kommunikátor) a Budapesti Műszaki Főiskola villamosmérnök asszisztensi és médiatechnológus szakjain tanulók, valamint a Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Karán tanuló televíziós műsorgyártó szakasszisztens és médiatechnológus szakos hallgatók körében történt. A vizsgálat lebonyolítása és a kérdőívek lekérdezése 2008 decemberétől 2009 január végéig zajlott, a kutatásban részt vevő partnerintézmények és kutatók bevonásával. A vizsgálat a projektben megfogalmazott célnak megfelelően elsősorban arra irányult, hogy bevalás-vizsgálat keretében kvantitatív és kvalitatív módszerekkel feltárja az FSZ képzés jelenlegi és volt hallgatóinak kompetenciáit.

A KUTATÁS SZEMPONTJAI

- Megismerni a felsőfokú szakképzésben tanuló és FSZ végzettséget szerző hallgatók véleményét abban a tekintetben, hogy:
  - mennyire elégedettek a felsőfokú szakképzéssel magával,
  - milyenek ítélik az FSZ képzés színvonalát,
  - mennyire készít fel a munkavállalásra, illetve mennyire segíti a továbbtanulást a felsőfokú szakképzés mint képzési forma;

4 „Adekvát kompetencia korszerű kompetencia fejlesztési kutatás a felsőfokú szakképzés gyengeségeinek és erősségeinek feltárására. Alkalmazható adatgyűjtési és oktatási módszertan kidolgozása” című pályázati anyag, Dunaújvárosi Főiskola

- a választott felsőfokú szakképzési szakot hogyan értékelik (felszereltség, követelmény stb. tekintetében),
  - milyen gyengeségeket, erősségeket, lehetőségeket, veszélyeket látnak az FSZ képzésre vonatkozóan, s ehhez kapcsolódóan;
  - milyen javaslatokat fogalmaznának meg saját szakjuk és általában a felsőfokú szakképzés számára.
- Mindezekhez elengedhetetlen feltárni a megkérdezett hallgatók társadalmi hátterét, képzési előzményeit, s a kompetenciákkal való rendelkezésük milyenségét.

A projektben meghatározott hipotéziseink közül jelen kutatásunkhoz a következők kapcsolhatók:

- Az FSZ képzés megfelelő előképzettséget jelent a BSc szakra történő belépéshez.
- Az FSZ képzés célja nemcsak a BSc és MSc képzésre való felkészítés, hanem közvetlenül a munkaerőpiacra történő gyakorlati szakemberképzés is. A képzés gyakorlatias jellegét kell erősíteni a főiskolai képzésre felkészítő elméletiesség helyett.
- A gyakorlatorientált képzés vizsgálata – mely a képzési infrastruktúrájának és az oktatási/tanulási módszerek, formák vizsgálatát jelenti – abból a szempontból, hogy megvalósulhatnak-e az elvárt kompetenciák (learning outcomes).

MÓDSZERTANI MEGFONTOLÁSOK

MINTAVÉTEL A JELENLEGI HALLGATÓINK KÉRDŐÍVES VIZSGÁLATÁNÁL

A kérdőíves vizsgálatnál két szempontot tartottunk szem előtt, mindkettő ugyanazt a célt szolgálta, azaz a kitöltött kérdőív a felsőfokú szakképzésben résztvevők valós véleményét tükrözze. Az alábbi szempontok alapján alakítottuk ki a minta nagyságát:

- minél több felsőfokú szakképzési szakot vonjunk be a felmérésbe, és lehetőleg a projekt partner-intézményeinek közös felsőfokú szakképzési szakjait részesítsük előnyben;
- azoknak a véleménye legyen meghatározó, akik már eltöltöttek valamennyi időt a felsőfokú szakképzésben.

A mintavétel nem a reprezentativitás szabályai szerint történt, hanem mindhárom – a projektben résztvevő – felsőoktatási intézmény 100-100 kérdőívet kapott. Sajnos, különböző okok miatt, a feldolgozásunk alapját csak 90 db kérdőív képezte (vissza nem küldött, kitöltetlen kérdőívek stb.).

MINTAVÉTEL A VÉGZETT HALLGATÓINK KÉRDŐÍVES VIZSGÁLATÁNÁL

A felsőfokú szakképzés végzett hallgatói kérdőíveit a Budapesti Műszaki Főiskola, valamint a Dunaujvárosi Főiskola felsőfokú szakképzési szakjain végzetek körében kér-

deztünk le. A két felsőfokú intézményből összesen 100-100 kérdőív került kiküldésre. A postai visszaérkezés alacsony aránya miatt e-mailben is megkerestük a hallgatókat. Még így is jelentősen elmaradt a hallgatói aktivitás a várakozásainkhoz képest, hiszen mindössze 26 kérdőív képezhette a vizsgálat alapját. A kérdőívek teljes körű kiküldése, de csak ilyen arányú visszaérkezése mellett vegyes háttérváltozójú megkérdezettjeink vannak. Így eredményeink semmiképpen sem tekinthetők reprezentatívnak, ugyanakkor valószínűsítik a tendenciákat.

A kérdőíveket csak a beérkezésnél tartottuk nyilván felsőfokú intézményenként. A munka további szakaszaiban erre nem volt szükségünk és nem is volt célunk, hogy a felsőfokú szakképzésről kialakult véleményeket intézményenként tartsuk nyilván, inkább a felsőfokú szakképzésre vonatkozó általános megállapítások kidolgozása vált kutatásunk legfőbb szempontjává.

LEGFONTOSABB EREDMÉNYEK

A jelenlegi és a volt hallgatók válaszai alapján az alábbi megállapításokat tekintjük a legfontosabbaknak:

- A megkérdezett felsőfokú szakképzésben tanulók kétharmada nem tartja korszerűnek a képzésben szerzett ismereteket. Elégedettek azonban a korszerű tárgyi tartalommal, a korszerű eszközökkel valamint a munkavállalást segítő képzéssel.
- A válaszadók valamivel több, mint a fele korszerűnek ítéli az FSZ során megszerzett ismereteket, de másik jelentős részük (38,5%) szerint nem voltak korszerűek a megszerzett ismeretek.
- Az ismeretek egymásra épülésének vizsgálatakor a volt hallgatóknál azt tapasztaljuk, hogy az arányok erősen közelítenek a korszerűségnek látottakhoz, hiszen közel azonos arányban válaszolták azt, hogy az ismeretek nem megfelelően épültek egymásra.
- Az ismeretek egymásra épülése, azaz struktúrája a jelenlegi hallgatók által többször is kifogásolt része az FSZ képzésnek. A válaszadók 37%-a szerint a felsőfokú szakképzésben az elméleti és gyakorlati tárgyak nem megfelelően követik egymást.
- A képzésben részt vevő hallgatók egyértelműen a gyakorlatiasság mellett tették le a voksukat, a hiányosságok között ez kapta nagyságrendileg a legnagyobb említésszámot, de jelentős a nyelvoktatás erősítést kezdeményező válaszok száma is.
- Új tárgyaknak – a végzett hallgatók szerint – egyértelműen a gyakorlati jelleg hiányának pótlása miatt kell a képzésbe kerülniük, vagyis az ilyen típusú ismeretekre nagyobb szükségük lenne a hallgatóknak.
- A megkérdezett jelenlegi hallgatók szerint kevesebb elméleti tárgyra, illetve a társadalomtudományok és a gazdasági ismeretek arányának a csökkentésére is szükség lenne. Ha a teljesen elhagyásuk nem is, de az arányuk csökkentése megfontolandó.

- A magasabb óraszámokhoz a speciális szakmai ismereteket sorolták a kérdésre választ adó hallgatók, s a gyakorlatokat is nagyobb arányban szeretnék látni képzésükben.
- Átlagosan 3,57-ra értékelték a szakmai gyakorlati felkészítést a még képzésben lévők. A szakmai ismeret mellett az eszközkezelést, a szakmai gyakorlatot emelték ki, s az informatika területét is az elsők között említették a válaszadók.
- A végzettek leginkább közepesen értékelték az intézmény által nyújtott szakmai gyakorlati képzést.
- Arra kértük a jelenlegi hallgatókat, hogy egy kompetencia/tulajdonságlistában jelöljék meg, hogy milyen szinten rendelkeznek, és mennyire tartják fontosnak a felsorolt tulajdonságokat. A fontosságokat tekintve a pontos munkavégzés, a határidők betartása, a problémamegoldó készség és a felelősségtudat kerültek az élre; míg az utolsó helyeken az irányíthatóság, a rendszerező képesség, az önmenedzselés és az adminisztrációban való jártasság található. (1. ábra. A tulajdonságok /kompetenciák fontosságának megítélése – lásd! www.mszt.iif.hu / Szakképzési Szemle+ / Szakképzési Szemle 2009/4 – elektronikus melléklet)
- A rendelkezés szintjét tekintve az első helyekre a logikus gondolkodást, a felelősségtudatot, a pontos munkavégzést tették. Az utolsó helyeken szinte rendre azonos módon a fontosság szerint megjelölt tulajdonságok foglalnak helyet. (2. ábra. A tulajdonságokkal / kompetenciákkal való rendelkezés szintje – lásd! www.mszt.iif.hu / Szakképzési Szemle+ / Szakképzési Szemle 2009/4 – elektronikus melléklet)

Egy közös táblázatban ábrázolva láthatjuk is, hogy miként változnak és alakulnak az egyes tulajdonságok megítélésének sorrendjei a rendelkezés és a fontosság viszonyában. Az is nagyon fontos, hogy melyek azok a kompetenciák, amelyek egymáshoz viszonyított helyzete nagyon jelentős eltérést mutat, ilyen például az idegen nyelvi készség és a szakmai szövegértés. (1. táblázat. Változások az egyes tulajdonságok megítélésének sorrendjében a rendelkezés és a fontosság viszonyában – lásd! www.mszt.iif.hu / Szakképzési Szemle+ / Szakképzési Szemle 2009/4 – elektronikus melléklet)

- Míg a jelenlegi hallgatóknál csak kisebb átrendeződéseket tapasztaltunk, addig a végzeteknél egy jelentős kompetencia-átrendeződés válik megfigyelhetővé. Az első helyeken fontosnak ítélt kompetenciák a rendelkezést tekintve már hátrébb szerepelnek a kompetenciákkal való rendelkezés területén. (3. ábra. A tulajdonságok /kompetenciák fontosságának megítélése és 4. ábra. A tulajdonságokkal /kompetenciákkal való rendelkezés szintje – lásd! www.mszt.iif.hu / Szakképzési Szemle+ / Szakképzési Szemle 2009/4 – elektronikus melléklet)

Egy közös táblázatban láthatjuk is, hogyan változnak és alakulnak az egyes tulajdonságok megítélésének sorrendjei a rendelkezés és a fontosság viszonyában. Jól érzékelhető a munka világából való visszatekintés nyomán az is, hogy a kompetenciákkal való rendelkezést minden bizonnyal meghatározza a munkatapasztalat és a jelenlegi hallgatóknál magasabb életkori csoportba való tartozás (gondoljunk például

a szakmai szövegértés, az együttműködés vagy az önállóság, a szakmai folyamatok áttekinthetősége kompetenciájának pozíciójára). Sajnos a mintában résztvevők alacsony száma miatt nem volt lehetséges az egyes felsőfokú szakképzési szakokra lebontott kompetencia rendelkezések és a szakok szvk-jának összevetésére, de minden bizonnyal kijelenthető általában is, hogy a munkatapasztalat felől azon kompetenciák fejlődtek – azokkal rendelkeznek a megkérdezettek –, amelyek a saját szakterületük műveléséhez elengedhetetlenül fontosak. (2. táblázat. Változások az egyes tulajdonságok megítélésének sorrendjében a rendelkezés és a fontosság viszonyában – lásd! www.mszt.iif.hu / Szakképzési Szemle+ / Szakképzési Szemle 2009/4 – elektronikus melléklet)

A kompetenciák megítélése lehetőséget ad arra, hogy faktoranalízissel megvizsgáljuk a fontossági sorrendjüket. Az eljárás során az alábbi táblázatban látható fő faktorok rajzolódtak ki. Ezek a faktorok már sokkal határozottabb képet mutatnak, és markánsabb csoportot alkotnak, mint a jelenlegi – még képzésben lévő – FSZ hallgatók esetén. Azt mondhatjuk, hogy az összetartozásukat és fontosságukat jobban meg tudják ítélni azok a megkérdezettek, akik már bizonyos távolságból tekintenek vissza a főiskolai képzésükre, függetlenül attól, hogy továbbtanultak vagy kiléptek a munkaerőpiacra. (3. táblázat. Faktorok és kompetenciák kapcsolat – lásd! www.mszt.iif.hu / Szakképzési Szemle+ / Szakképzési Szemle 2009/4 – elektronikus melléklet)

- A végzett hallgatóinknak felkészültsége a pályakezdekor a gyakorlat, a műszaki és a gazdasági ismeretek valamint a nyelvtudás tekintetében volt a legalacsonyabb. Míg a beszédkészségük és a munkafegyelmük, csapatmunkájuk, együttműködési készségük tekintetében igen jó értékűnek ítélték magukat. Az azóta eltelt időszak alatt – saját bevallásuk szerint – leginkább a gyakorlati felkészültségük, a beszédkészségük, a számítógépes ismereteik, valamint a gazdasági ismereteik fejlődött. (5. ábra. Pályakezdezők felkészültségi szintjei és 6. ábra. A különböző kompetenciák fejlődése – lásd! www.mszt.iif.hu / Szakképzési Szemle+ / Szakképzési Szemle 2009/4 – elektronikus melléklet)
- A jelenlegi hallgatók az oktatás-módszertani színvonalat átlagosan 3,71-re értékelték.
- A végzetek összességében 3,83-as átlagban határozták meg az elégedettségüket egy 1-től 6-ig terjedő skálán, amely egy közepes eredménynek felel meg. Mindenképpen javítani kell az elégedettséget ezen a területen.
- Összességében elégedettek voltak a képzésben résztvevő hallgatók a néhány szakmai tárgy mellett az idegen nyelvvoktatással is. Általában elégedetlenek voltak a gyakorlatokkal – amelyeket egyébként meg is növelnének saját képzésükben – valamint a gazdasági tárgyakkal, az informatikai, matematikai tárgyakkal.
- Lényeges eredménye vizsgálatunknak, hogy a megkérdezettek mennyire érzik használhatónak a főiskolán tanult szakmai ismereteket. Öröndetes, hogy a végzett válaszadók közel egyharmada teljes mértékben tudja hasznosítani a megszerzett ismereteket.

- A végzett megkérdezettek kétharmada szakmai ismeretei fejlődéséről számolt be a munkahelyükön eltöltött idő folyamán. Csak néhányan jelezték, hogy némely területen fejlődött szakismeretük, de más területeken stagnált vagy visszafejlődött (ez utóbbit elsősorban a szakelméleti ismeretekre értették).
- A legfontosabb azt látnunk, hogy a hallgatók mit tartanak a felsőfokú szakképzés erősségének, gyengeségének, lehetőségének és veszélyének. Összesítve látható a SWOT-analízis eredménye a volt és a jelenlegi hallgatók válaszai alapján. (4. táblázat. A felsőfokú szakképzés hallgatói megítélése – lásd! www.mszt.iif.hu / Szakképzési Szemle+ / Szakképzési Szemle 2009/4 – elektronikus melléklet)
- A jelenlegi hallgatók egynegyede tervez továbbtanulást a közeljövőben, elsősorban BSc szakon, azonban továbbképzési igényük csak részben kapcsolódik jelenlegi szakmájukhoz és képzésükhöz.
- Volt hallgatóink főként a nyelvtudásukat és a szakmai tudásukat fejlesztnék, majd az egyéb ismereteket, s csak utolsó sorban fejlesztnék a személyiségüket.
- A „Végzettségével és gyakorlatával alkalmasnak ítéli-e meg önmagát más munkakörök betöltésére?” kérdésre a végzett hallgatók többsége igennel válaszolt.
- A jelenleg hallgatóként válaszolók 22%-a új végzettséget szeretne szerezni a jövőben.
- A jövőben szervezett képzésben várhatóan a végzett megkérdezettek 46,2%-a bekapcsolódik, míg 42,3%-uk nem.
- „Ha újra kezdeném...” – adtuk meg a mondatkezdést a volt hallgatóknak, és „ismét ... lennék; vagy nem az lennék, hanem ..” résszel folytathatták. A 65%-uk ismét mostani foglalkozását választaná, s csak 15,4%-uk keresne más pályát.
- Jelenlegi hallgatóinknak 43%-a új területet választana, ha újrakezdhetné pályáját.

ÖSSZEZÉS

Kutatásunk abból a hipotézisből indult ki, amely szerint:

1. Az FSZ képzés megfelelő előképzettséget jelent a BSc szakra való belépéshez.
2. Az FSZ képzés célja nemcsak a BSc és MSc képzésre történő felkészítés, hanem közvetlenül a munkaerőpiacra vezető gyakorlati szakemberek képzése. Az FSZ képzés gyakorlatias jellegét kell erősíteni a főiskolai képzésre felkészítő elméletiesség helyett.
3. A gyakorlatorientált képzés vizsgálata, a képzési infrastruktúrájának és az oktatási tanulási módszerek, formák vizsgálatát jelenti, abból a szempontból, hogy megvalósulhatnak-e az elvárt kompetenciák (learning outcomes).

A hipotézisekre a következő válaszok adhatók:

1. Az FSZ képzést a megkérdezett hallgatók közül sokan a BSc képzésre való belépésként kezelik, annak „előszobájának” tartják, még abban az esetben is, ha nem

ugyanazon a területen kívánnak továbbtanulni. Végzett hallgatóink jól példázzák, hogy legfőbb előnye a képzésnek a „kapun belül” lenni, bejutni egy felsőoktatási intézménybe. Ez az FSZ felzárkóztató szerepe, amely előkészíti a képzést és megfelelő szintre hozza a képzéshez szükséges ismereteket.

2. A megkérdezettek – mind a képzésben lévő hallgatók, mind a végzettek – válaszaik többségében kiemelték a gyakorlatiasságot: a gyakorlatra való igényt, a szakmai gyakorlatok súlyát, s képzésbeli szerepének növelési igényét. Megerősíthetjük, hogy a munkaerő-piaci megítélés szempontjából valóban ez az a terület, amellyel a képzési forma felhívhatná magára mind a hallgatók, mind a munkaadók figyelmét. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy volt hallgatóink nehezményezték, hogy a munkaadók nem rendelkeznek információkkal sem a képzési formáról, sem az FSZ képzési szakokról, s csak a megnevezés – például asszisztens – alapján, alacsony képzési szintet sejtve, nem alkalmazzák a végzeteket.
3. A kompetencia-mátrix nyomán felrajzolhatók a hiányterületek. E hiányok felszámolásában jelentős szerepe lehet a hallgatóknak és a képzésnek. Gondolhatunk itt a projektben vállalt innovációs és menedzseri kompetenciák fejlesztésére. Az ezek alapjául szolgáló tulajdonságprofilokat, azok elsajátításának mértékét meghatározhatjuk jelen vizsgálatunk nyomán.

Feltárára kerültek azok a területek is, amelyek a képzés sarkalatos pontjait jelentik: az infrastruktúra, az oktatók és oktatási módszerek helyzete, a képzés struktúrája, az elmélet és gyakorlat viszonya, az ismeretek korszerűsége és a tananyag-tartalom. E megállapítások nyomán általánosságban is megfogalmazhatók javaslatok a felsőfokú szakképzés egészére.

ÁLTALÁNOS KÖVETKEZTETÉSEK

- A felsőfokú szakképzést nem ismerik sem a hallgatók, sem a munkáltatók.
- A képzés, és ezáltal a képzésben részt vevő hallgatók jelentős munkaerő-piaci szerepre tehetnének szert annak erősségei révén (például rövid képzési idő, gyakorlatiasság, gyors munkaerő-piaci reakció).
- Nem készült az FSZ szakképzettségeket illetően munkaköri elemzés, amely segítené a képzésben résztvevő minden érintett tájékozódását azáltal, hogy meghatározná milyen munkakörök betöltésére alkalmas az, aki FSZ szakot végzett.
- Fontos megállapításunk az is, hogy az FSZ képzésen belül nem a BSc-re való átlépést kellene erősíteni, hanem a munkaerőpiacra való felkészítést. Az FSZ képzés és a BSc képzés elválasztása nagyon sok problémát megoldana, leginkább a kompetenciaprofilok figyelembevételét és a gyakorlatorientáltság növelését.
- A munkáltatók és általában a munkaerőpiac bevonását a képzésbe az egységes gyakorlati rendszerrel, valamint a szakmai gyakorlatok egybefüggő, 15 hetes gyakorlati idejének megvalósulásával lehetne megvalósítani.

- A képzés gyakorlati részének növelésével többek számára lenne vonzóbb a felsőfokú szakképzés.

Kutatásokat kellene kezdeményezni az alábbi területeken:

- A lemorzsolódás csökkentésének érdekében az előzetes és a megszerzett tudás beszámítása fölfelé (BSc kredit) és lefelé (alacsonyabb szintű szakképzés) egyaránt.
- Tanulókövetés és hallgatói szolgáltatási rendszer tervezése és megoldási alternatívák kidolgozása az FSZ alumni rendszerére
- A képzés kettős céljának – munkaerő-piaci és továbbtanulási sikeresség – történő megfelelés érdekében a kompetencia igények folyamatos felmérése és a munkaadók bevonása a képzés fejlesztésébe (FSZ tankönyvfejlesztés, FSZ képzők továbbképzése, FSZ vizsgakövetelmények).
- Kulcsfontosságú a kimeneti eredmények, az elhelyezkedési esélyek, a gazdaság fogadókészsége és a munkáltatói tapasztalatok összegyűjtése és visszacsatolása, valamint a munkaerőpiaccal való kapcsolat erősítése a problémák feltárásában (FSZ munkakörök feltárása, munkáltatói igények, munkavállalási lehetőségek megismerttetése).